

Ivan Šaško
pomoćni biskup zagrebački

Pred životom sv. Roka
i pred vitrajima u kapeli sv. Roka u Podgrađu-Tugonici
(župa Uznesenja Blažene Djevice Marije u Mariji Bistrici)

Vitraje je izradio akademski umjetnik Josip Botteri Dini,
a blagoslovljeni su 17. kolovoza 2014. godine

Hodočašće i ljubav

Život svetoga Roka ostavio je za sobom dva temeljna obilježja koja me privlače i govore o ljepoti kršćanstva, o nesebičnosti i o dubokoj čežnji. S pomoću njih sveti Rok govori i našim životima, pojedincima i Crkvi u cjelini. Te dvije odrednice su: hodočašće i ljubav.

Biblija nam, počevši od Abrahama, 'praoca naše vjere', predstavlja hodočašće kao stvarnost koja je neodvojiva od vjerničkoga, od kršćanskoga života i vjere. Od poziva da napusti svoju zemlju i da ima pouzdanja u Božju riječ i vodstvo do psalama koji na jasan i dojmljiv način govore o prolaznosti života. Zar se ne osjećamo dirnuti psalamskim riječima koji na više mjesta život predstavljaju kao sjenu? Dopustimo da odjeknu u nama:

„Evo, pedljem si mi dane izmjerio, život moj je kao ništa pred tobom: tek dašak je svaki čovjek. Poput sjene čovjek prolazi...” (Ps 39, 6-7) „Poput daška je čovjek, dani njegovi kao sjena nestaju.” (Ps 144, 4) „Moji su dani k'o oduljena sjena.” (Ps 102, 12)

Postoji duboka povezanost u iskustvu svetoga Roka, bogatoga mladića koji je čuo i usvojio evanđeosku poruku do krajnjih granica, ostavio svoja dobra i uputio se prema nepoznatoj zemlji. Postao je gostom u svratištima; postao je slugom bolesnima. A sve što je učinio u životu prošlo je poput sjene i činilo se kao da nije ostavio ništa važno u ljudskoj povijesti. Doslovno je ostao neprepoznat i odbačen.

Iza njega nisu sačuvana znamenita djela u obliku građevina, knjiga, osvojene zemaljske moći i stečenoga utjecaja. Štoviše, nisu ostale njegove slike, imena, značajni datumi po kojima bismo prepoznali veličinu njegova boravka na zemlji. Pa ipak, Bog mu je podario poseban dar po kojemu je postao svetim zagovornikom u cijelome kršćanskom svijetu. Svojim je hodočašćem otišao iz svoje zemlje, a Bog mu je podario sve zemlje do kojih je dopirala njegova predanost i dobrohotnost prema čovjeku.

U povezanosti s putovanjem, s nesigurnošću i s pogledom prema životnome cilju nalazi se i ljubav. Nesigurnost i ranjivost traže pomoć i blizinu drugoga čovjeka, koja se biblijski odražava naročito u gostoljubivosti. Gostoljubivost je u religijama iznimno cijenjena krjepost. Ona se tiče uočavanja potrebe drugih ljudi, odricanja vlastitih udobnosti, davanja svoga prostora, hrane, vode, odjeće i omogućavanja odmora za nastavak putovanja. Od davnina se u putnicima čitala prisutnost Boga kao gosta te ih se zbog toga nije smjelo odbiti, otpustiti, ostaviti nezbrinutima.

Kako samo u živo tkivo naše suvremenosti prodire upravo to dvoje: hodočašće i gostoljubivost, sa sviješću da je sveti Rok prošao zemljom poput sjene, ništa ne tražeći za sebe.

Božji je dar istinski životni smisao koji raduje; Božji je dar odnositi se prema njemu kao prema *sjeni koja prolazi*, ponizno tražeći onu snagu gostoljubivosti koja svetoga Roka iz 14. st. dovodi u naše vrijeme i čini ga našim suvremenikom.

Neizreciv je dar ne tražiti da nas se cijeni i pamti po našim djelima, nego biti *Božje djelo* u odnosima s drugima, u odnosu prema stvorenomu svijetu. To je obzorje prihvaćanja, poštovanja, povjerenja i služenja. To je jezik kojim kao Crkva nastojimo govoriti, čak i onda kada će nas se ismijavati ili pokazivati naše nedosljednosti.

Sveti je Rok prošao poput sjene ovim svijetom i ostavio neuništiv znak, jer taj znak dolazi od uskrsloga Krista. Svetac koji ga nije tražio ni gradio dao je lice ljudskosti svijetu, za razliku od onih koji su se trudili oko stvaranja slike o sebi, nametali silom svoju veličinu. Tako kršćanstvo po svojim svetima uči – i nas ovdje sabrane – da ostaje najljepša slika i spomen na čovjeka onda kada se brinemo za druge.

Putokaz ljudskoj ranjivosti

Sveti Rok svojim hodočašćenjem poziva da provjerimo je li naš pogled usmjeren prema ispravnomu cilju i da prestanemo lutati, nezadovoljni u traženju sreće tamo gdje ona ne postoji. Hodočašće je slika da ovaj svijet ne može ponuditi trajnost; da je naš život hod obraćenja koji nas suočava s našim grijesima i otvara prostor nutarnje oslobođenosti.

Boraveći u Rimu dvije sam godine boravio u Papinskome hrvatskom zavodu sv. Jeronima, u neposrednoj blizini, povezanom s crkvom sv. Roka, u kojoj se čuva relikvija njegove ruke. Više sam puta razmišljao o njoj. Puno je svetih koji su

prikazani kako nešto pokazuju rukom, počevši od Blažene Djevice Marije i najstarijih ikona *Hodigitrije – pokazateljice puta*, koja – držeći Isusa u naručju – vjernike poziva na usmjeravanje života nasljeđujući Krista. Isto tako sa sv. Ivanom Krstiteljem koji svojim prstom upućuje na Jaganjca Božjeg. Drugi sveci pokazuju neke predmete, a mučenici najčešće sredstva kojima su mučeni.

Sveti se Rok redovito prikazuje kako rukom, prstom pokazuje ranu na svome tijelu. Svečeva ruka je dragocjen putokaz po onome što je rukama činio, pomažući bolesnicima i svima koje je život ranio. Međutim, njegova ruka ima snagu još jednoga putokaza. On sam je postao pokaznica koja nama danas očituje važne istine, od kojih ističem dvije.

Prva je među njima da je rana na nozi, na onome dijelu tijela koji označuje putovanje. Pozvani smo ići svijetom i približavati se izvorima nadahnuća koji se nalaze u drugim ljudima. Krenuo je prema Rimu i tamo pronašao snagu za puno bliži cilj – za ljude u potrebi oko sebe.

Druga je istina Rokova kažiprsta istina o ljudskoj ranjenosti, o ljudskoj ograničenosti, u vremenu koje lako zaboravi da je svaki čovjek smrtni. Osim što je njegova rana odraz Kristovih, on nam govori da Krist ne otklanja patnju, nego ju preobražava u najveću blizinu s Bogom. Često i u kršćanstvu vidimo one koji naviještaju ozdravljenja, kao da Krist nije umro u patnji, kao da nema otajstva zla i smrti. Mi molimo za ozdravljenje, ali ponajprije molimo za prepoznavanje Božje prisutnosti u svim životnim prilikama i neprilikama. Pogled na Kristov križ, na rane najbližih novo je vrelo ljubavi. Sveti Rok otkriva svoju ranjenost; objavljuje da ne živi od ljudske snage, nego od Božjega Duha.

Križ – najljepša slika života

Dok upućujemo svoj pogled i pitanja Bogu, sveti Rok opet poput sjene prolazi i pita nas koja su nam uporišta. Može se udaljiti od Boga, može se prezreti Crkva, zanemariti vrijednosti kršćanstva, ali bi tada bilo pošteno odgovoriti svima, osobito mladima, i to s puno iskrenosti, gdje se nalaze druga uporišta, ako se kršćanstvo odbacuje.

Sveti je Rok, taj „Božji liječnik“ (kako je nazvan), na to pitanje odgovorio jednostavno, otkrivajući pravi smisao kršćanskoga dragovoljstva, počevši od vlastite sredine. Izvorište mu se nalazi u vjeri koju pokreće Božja ljubav prema čovjeku.

Rokov je pristup zadivio europski svijet i ostao prisutan stoljećima. Njegov grad Montpellier, na hodočasničkom putu prema Santiagu de Compostela, doveo je pred mladoga Roka mnoštvo ljudi i njihovih životnih drama. I sam je želio biti dionikom takvih putova. Nakon smrti roditelja, podijelio je imanje, odjenuo hodočasničko ruho, krenuo na put prema Rimu i susreo slavu i milost apostola: ne u veličini crkava, nego u bolesnim ljudima pogođenima kugom. Shvatio je da je zemaljski sjaj uvijek taman, ako nema ljubavi; znao je da je pred njim u drugomu čovjeku Gospodin, gladan, žedan, gol, zatočen, bolestan.

I sam je bio pogođen bolešću, ali njegova prisutnost među ljudima ublažila je ružnoću očitovanja zla. Na njega se oborila i lažna optužba, pa i sama smrt, nedolična za čovjeka koji ju promatra u svjetlu prolaznih razloga. Ali, nebo, Bog koji je u njemu djelovao, gleda drukčijim očima. Onim, naime, kojima je gledao na smrt svoga Sina. Nedoličnost križa otkrila je najljepšu sliku života.

Učinili ste – niste učinili

Sve to lako povežemo s Evanđeljem (Mt 25, 31-46) u kojemu sve vrvi od ljubavi, a nijedanput se ne spominje glagol 'ljubiti'. Krist ne kaže: "Evo vam kraljevstvo, jer ste me ljubili", već: "ogladnjih i dadoste mi jesti, ožednjih i napojiste me, stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnuoste me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i dođoste k meni." Naime, pojam 'ljubiti' je previše neodređen. Kristov pravorijek prolazi granicom između *učinili ste* i *niste učinili*.

To je neka vrsta rekapitulacije Kristova Utjelovljenja, jer samo u konačnim Božjim riječima otkrivamo punu vrijednost Kristova dolaska na zemlju, punu vrijednost drugoga čovjeka u kojemu čitamo Božju prisutnost. Čak niti oni koji su činili dobro nisu shvatili do kraja da je svako dobro djelo za drugoga, dobro djelo koje je učinjeno samomu Kristu. Konačna je odluka zapravo u samoosudi. Ljudi su slobodni odlučiti o konačnosti svojim ponašanjem. Učiniti ili ne učiniti. Što god ne učinite jednomu od ovih najmanjih, meni ne učinite, veli Krist. Zato će Bernard iz Clairvauxa ustvrditi: "Tko vjeruje u Božje kraljevstvo vječito je uznemiren." Vječito traži kako pomoći bližnjemu. Kada poznaješ nečiju glad, znaš sve što trebaš znati; kada si vidio nečiju bijedu, vidio si sve što trebaš vidjeti.

Najteža je osuda i kazna ne biti prepoznat od Boga, jer mi nismo prepoznali njega u sakramentu svoje braće i sestara, malenih i siromašnih. Isus se poistovjećuje s njima. Ne govori: sve što ste učinili drugima kao da ste učinili meni, već meni ste učinili, bez dodatnog 'kao'. Tako je i u slavlju euharistije, kao srca skramenata. Za Kristovim stolom, na vrelu iste snage i utjehe koja je svetoga Roka učinila darom drugima, događa se čudo ljubavi; čudo koje nas preobražava u nove ljude. Tu ne slavimo '*kao da smo kršćani*', nego, jer smo prihvatili poziv biti suobličeni Kristu. To mijenja naše živote u prostor radosti i čini nas vidljivim Kristovim tijelom – po ljubavi.

Prožetost sjenama, sojetlom, ljubavlju

Sveti je Rok krenuo na hodočasnički put kojim je tražio Krista i našao ga u potrebitima. Taj put je ponekad dug mnoštvo kilometara, a nekada je dovoljan samo iskorak do naših najbližih.

Vitraji u kapelici sv. Roka u Podgrađu, djelo umjetnika Josipa Botterija Dinija, lako bude dojmive koji izrastaju iz svetosti svetoga Roka. Prvi se tiče ustroja. Ti su vitraji zamišljeni tako da ne budu samo na stvarnim prozorima, na perforaciji zidova, nego da i između prozora, na zidu ožive pripadni motivi na 'dodanome' prozoru koji vide samo vjernici koji su u kapelici. Ti motivi upotpunjuju cijeli niz, štoviše – da budu ključem gledanja. Na prozorima su prizori iz zemaljskoga života svetoga Roka i mogu se vidjeti svjetlom koje dolazi izvana, iz stvorene zemaljske zbilje.

Prikazi koji su na zidu između prozora pripadaju otajstvu koje nadilazi zemlju i tiču se otajstva Isusa Krista: Naviještenja, Rođenja i Muke. U svakome se liturgijskom prostoru slavi ono što, bez vjere, zemaljskim očima nije vidljivo, ušima čujno, prstima dodirljivo, niti je okusu i njuhu iskusivo. Ali s vjerom sve oživljuje i postaje stvarnije od osjetilne stvarnosti. U naviještenoj riječi je čujna Riječ, u bojama i oblicima je vidljiva Slika nebeske zbilje, u blizini čovjeka je dodirljiva blizina Boga, u okusu kruha okus je vječnosti, u mirisu cvijeća, tamjana i svijeća, miris putovanja od praha do zajedništva Jaganjčeve gozbe. I kada ugasne danje svjetlo ili je noć bez zvjezdanoga sjaja, gledamo novi prozor u kojemu svijetli sigurnost vjere, nade i ljubavi, kao dar, ne kao naš napor i plod nastojanja. Tako je darovana i svetost naših svetih zaštitnika i zaštitnica.

Tako susrećemo Sveca za svakoga od nas, za naš kraj, za Zagorje, za Mariju Bisticu i za Podgrađe. Tu je Svetac hodočasnik s nama, na putu prema Majci Božjoj Bistričkoj. Ova je kapela ujedno i uporište za hodočasnike, stanoviti miljokaz. Ako netko tu navrati susrest će svetoga Roka koji prati naša hodočašća prema Majci Božjoj, a to znači prema bližnjemu, pogleda usmjerena prema vječnosti.

Ušavši u ovaj prostor u Rokovu životu gledamo svoj život i on nas dovodi do oltara, a zatim se od oltara ponovno vraćamo u život, noseći preobraženu stvarnost koja nam je darovana na oltaru i od koje dolazi svaka svetost.

Osim toga, posebno se ističe blizina svetoga Roka i Krista uskrsloga koji je podnio muku za nas. Rane onih koji trpe, onih koji trebaju našu ljubav i milosrđe, Veronikin rubac koji je Krist povjerio Crkvi, lijepa je poveznica koja je i nama nadahnuće da ne previdimo Kristov lik utisnut u naše živote i svih koji su suobličeni Kristu-patniku.

Uz svetoga je Roka najprepoznatljivije stvorenje pas. U Bibliji se psi ne spominju u lijepome značenju, ali svetost mijenja pogled, preobražava i pokazuje da čak i psi pokazuju milosrđe prema čovjeku. Kako onda mi, koji smo s Kristom za stolom njegove ljubavi, kako onda mi možemo živjeti bez milosrđa.

Sve te prikaze koji nas okružuju u kapeli povezuje prisutnost anđela, Božjih glasnika i bića koja povezuju nebo i zemlju. Ovdje tako lako doživimo da smo uvučeni u suradnju Boga i čovjeka, u hod Crkve koja živi svoju ljudskost i svoju pripadnost nebu, u proslavi koja nam očituje utjehu, hraneći nas na oltaru jelom koje preobražava naše živote i cijeli svijet.

Baš za oltarom smo uvijek iznova svjedoci čuda vjere koja nam pomaže da u svakodnevnome životu vidimo veličinu Božjih djela, očitovanih po suradnji s ljudima koji svjedoče ljubav; naizgled malenih djela koja su uvijek veća od bilo čega što smatramo zemaljski velikim. Tu dajemo prostora životu koji nas nadilazi. Učimo poniznost i ustrajnost, s pouzdanjem da Bog zna što nam je najpotrebnije.

Sveti Rok – moli za nas, za svakoga hodočasnika, za svaku ranjenu dušu i tijelo – da vide Krista ili Kristovim svjetlom obasjano otajstvo naših trpljenja i uskrsnuća!